

עלון דברי חיים

פרשת אחרי מות - קדושים

וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאָמַר ה' מֹשֶׁה יִבְיָאֵה בְּקֶרֶב תְּמִלְפָנַי הַיּוֹמָתוֹ" [ט"ז, א']
 בשביל מה הוצרכה התורה לומר "שני בני אהרן", וכי לא ידענו שנדב ואביהוא הם שניים?

בויקרא רבה [כ'] איתא שנדב ואביהוא נענשו על שלא נטלו עצה זה מזה. בגמרא מצינו שנדב ואביהוא הכניסו את הקטורת לפני ולפנים משום שהגביהו לבם וסברו שמעלתם ככהן גדול. אולם היה עליהם לדעת שאין כהן גדול אלא אחד, וא"כ מדוע באו שניהם? אכן בני אהרן ידעו זאת, אולם מכיון שלא נטלו עצה זה מזה, הא' לא ידע שגם השני מתכוון לעשות מעשה כהן גדול ולהכניס הקטורת לפני ולפנים. כך אירע שבלי כוונה הזדמנו שניהם להיכל ומתו. וזאת כוונת הפס' "**שני בני אהרן**" שהא' לא ידע שיש עמו שני.

ישועות מלכו

וְדַבֵּר אֶל כָּל־עַדְתֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַר ה' אֵלֶיךָ וְאָמַרְתָּ לְהַאֲלֵה יְכָם. אִישׁ אִישׁ מִן־אֲבֹתָיִם יִרְאוּ וְאָתְּ שֶׁבַת־תִּתֶּן שֶׁמֶרְאוּ אֶל־הַיְכָם" [י"ט, ב'-ג']
 מדוע הסמיך הכתוב ב' מצוות אלו כיבוד אב ושמירת שבת לציווי "קדושים תהיו"?

בחולין דף י"א הגמ' למדה שהולכים אחר הרוב ממה שאמרה תורה שמכה אביו ואמו חייב מיתה, ולא חוששים שמה זינתה אמו ומאיש אחר נולד זה ואין זה אביו, וא"כ לא נחייבנו מיתה, אלא מזה שמחייבים ע"כ שתולים ברוב שרוב בעילות אחר הבעל.

אולם קשה שמדוע בכלל היה עלינו לחשוש שמא זינתה אמו הרי לא נחשדו בני"י על העריות [כדאי' במכילתא פרשת בא, פרשה ה']?

מסופר בב"ב דף נ"ח על אדם ששמע שאשתו אומרת לבתה שמכל 10 בניה רק א' נולד מאביה [מאותו אדם]. כאשר הגיע זמן האב להיפטר לעולמו אמר שהוא מוריש את כל רכושו לבנו היחיד, וכיון שלא היה ידוע מי הוא בנו, באו י' הבנים לרבי בנאה שיתן להם עצה, ויעץ להם ר' בנאה שכולם ילכו לחבוט על קבר "אביהם" עד שיקום ויגלה להם מי מביניהם הוא הבן היורש [הרשב"ם מברך שכוונתו היתה לנסותם שברור היה שאם הם ממזרים הם עזי פנים וילכו לחבוט]. הלכו כולם לחבוט חוץ מבן א', והצביע עליו ר' בנאה שהוא הבן האמיתי והוא היורש.

למדנו מכאן שבן אמיתי אינו מעיז פניו באביו שמטבע העולם שהבן חס על אביו, וכאשר בכל זאת קרה שבן הכה את אביו, זו כשלעצמה סיבה טובה שנחשוש שמא אינו אביו, שכן עזות מצחו של הבן פוגמת בחזקה הרגילה.

ועל מקרה כזה אמרה הגמ' שאם לא החידוש של התורה שהולכים אחר הרוב, היינו מחייבים את הבן שהכה את אביו ולא היינו סומכים על החזקה, שכן עזות מצחו של הבן פוגמת בחזקתו, וחוששים שהוא ממזר.

וזו היא סמיכות הפסוקים "**קדושים תהיו**" שתפרשו מהעריות והבנים שלכם יהיו כשרים, וממילא "**איש אמו ואביו תיראו**" שום בן לא יכה את אביו ולא יעיז פניו נגדו, אלא יכבדו כראוי!

שו"ת גנזי יוסף [סימן ס"ח]

אִישׁ אִישׁ מִן־אֲבֹתָיִם יִרְאוּ וְאָתְּ שֶׁבַת־תִּתֶּן שֶׁמֶרְאוּ אֶל־הַיְכָם" [י"ט, ג']

רש"י כותב שסמך שמירת שבת למורא אב לומר אע"פ שהזהרתך על מורא אב, אם יאמר לך חלל שבת אל תשמע לו. מדוע בכלל היינו סוברים שבגלל ציווי האב יחלל הבן את השבת והלא אין עשה [כיבוד אב] דוחה לא תעשה ועשה [שבת], וא"כ מדוע נזקקנו ללימוד מיוחד מסמיכות העניינים בפסוק?

כתבו האחרונים ששנים עשין דוחין לא תעשה ועשה, וכוונת הפס' למקרה שבו שניהם גם אביו וגם אמו שאז יש לו חיוב שני עשים, וזה מה שמדגיש הפס' "**איש אמו ואביו תיראו**" ובכגון זה יכולנו להעלות על דעתנו שהציווי הכפול שיש בו ב' מצוות עשה ידחה את השבת, ולכן נזקקנו לדרשה מיוחדת שלא ישמע להם ולא יחלל את השבת.

כתב סופר

"לֹא־שָׁנֵא תֵאָחֵז יָדְךָ לְבִיבְהֻכַח תּוֹכִיחַ אֶת־מִתְּרָךְ וְלֹא־תִשָּׂא עֵינֶיךָ לִיְיָ" [י"ט, י"ז]

איתא בסנהדרין ל"ז שהיו בריונים [אנשים אלימים] שהיו מתגוררים בשכונת רבי זירא, ורבי זירא היה מקרבם כדי שיחזרו בתשובה, ורבנן היו מקפידים עליו, וכשמת רבי זירא חזרו אלו בתשובה. וקשה למה קפדו רבנן עליה דרבי זירא הלא מצוה היא "הוכח תוכיח"?

איתא במדרש שאדם הראשון חטא מפני שראה שתיים ולא ראה שלש, וביאר הגר"א שהנה אמרו באבות "הסתכל בג' דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", ואדם הראשון לא היה יכול להסתכל בכל ג' הדברים שהרי לא בא מטפה סרוחה, לכן ראה רק שתיים.

איתא במגילה ז' שבסעודת פורים רבי ורבי זירא ביסומי בין, וקם רבה ושחטיה לרבי זירא, למחר החזירו רבה לרבי זירא ע"י מעשה נסים. והברכי יוסף [סימן י"ז] כותב שעתה שקם רבי זירא פנים חדשות בא לכאן וצריכה אשתו קידושין ושוב אינו יורש את אביו...

ולפ"ז יש לפרש המעשה דהנהו בריוני דאמת הוא שציותה תורה "הוכח תוכיח", והא דלא חיישין שמא ידבק בו מדרכי הרשעים שהוא מוכיח, משום שיכול להנצל מלחטוא ע"י "הסתכל בג' דברים ואין אתה בא לידי עבירה". אבל רבי זירא לא היה יכול להסתכל בג' דברים כי רבי זירא דהשתא אינו אותו רבי זירא שיצא מרחם אמו שבא מטיפה סרוחה, שהרי פנים חדשות בא לכאן, ולא מטיפה בא אל מגוף מת אשר החיהו רבה, וא"כ היו דומיא דאדם הראשון שכיון שלא בא מטיפה חטא, לכן היו חוששים רבנן שמא יארע לו כפי שאירע לאדם הראשון.

גנא דפלפלי

וְהָיָה יוֹתֵם לְקַדְשֵׁי יְיָ כִּי קִיָּם דוֹשָׁא נִי הַזָּאב דְּאֵלֵּי תְּכַמְמַקְּ עַם יִמְלֵה יוֹת לִי" [כ', כ"ו]
רש"י כותב אם אתם מובדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחביריו. מהו פשר הדברים ?

איתא בשבועות דף ל"ח שמלכות ההורגת אחד משה בעבודת המלך אינה נענשת. א"כ נבוכדנצר ומלכים נוספים שמלכו בכל כיפת העולם, יוכלו לאבד את עם ישראל מבלי להיענש על כך שהרי האומה הישראלית היא אחת מבין 70 אומות, ואם יכולים להרוג א' משה, כ"ש א' משבעים !
אולם חשבון זה אינו נכון שאין למלך רשות לאבד עם שלם או קבוצה שלימה, אלא רק א' משה מכל עם או קבוצה. ומכיון שישראל מצויינים לעם בפני עצמו ובגוים לא יתחשב, אין למלכים רשות לאבד יותר משישית.
כל זאת רק אם יקפידו ישראל לשמור על ייחודם כעם, אולם אם יתערבו בין האומות, שוב יוכל נבוכדנצר לכלותם חלילה. וזוהי כוונת רש"י "אם אתם מובדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחביריו".
שו"ת חתם סופר [או"ח סי' רס"ח]

סיפור השבוע

אשה אחת הגיעה אל הרוג'ובר וביקשה ממנו ברכה, וענה לה הרוג'ובר שהוא לא צדיק, והאשה הפצירה בו, והיה יושב ליד הרוג'ובר איזה בן אדם, ואמר לו אותו אדם שהרב יברך את האשה שהרי אמרו חז"ל אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, וכל שכן הרב שהוא צדיק שיברך אותה. ענה לו הרב א"כ ברך אותה וכלי הכל שכן...

פינת ההלכה – בענין מה שאסור לקרות לאביו בשמו

אִלּוּ יִשָּׂא מוֹאָב יֵת יֶרְמְיָהּ בְּתוֹתָיִם מִרֹאֵי הַיָּם [י"ט, ג']
נפסק להלכה [יו"ד סי' ר"מ] שאסור לבן לקרוא בשם אביו לא בחייו ולא במותו. רע"א [דו"ח שבת קט"ו] מסביר דהא דאיתא שם בגמ' "אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא" ופירש"י אביו של רבי יוסי חלפתא שמו", הא דאין בעייה בזה שקרא את אביו בשמו, משום שהקדים שבח לפני שם העצם ומותר כמ"ש רש"י בסנהדרין ק', וכאן הרי הקדים את התואר "אבא" שהוא לשון חשיבות לפני שם העצם "חלפתא".
אמנם הים של שלמה [קידושין סי' ס"ה] כתב שהיתר זה להקדים תואר חשיבות קודם השם, אינו אלא ברבו שמותר לומר "רבי פלוני", אבל לגבי אביו אסור בכל ענין להזכיר את שמו.
רבים הקשו על מה שגדולי הדורות הזכירו את אביהם בשמם כמו הרמב"ם שחתם את שמו "משה בן מימון", וכן הטור שכתב "וא"א הרא"ש ז"ל" ולא כתב "אבי מורי" ? ומכאן רצו רבים לחלק בין כתיבה לדיבור שבכתיבה בעלמא מותר להזכיר את אביו בשמו. אמנם החיד"א [יעיר און ח', כ"ז] ציין שממה שהזכיר הטור את אביו אין ראייה לחילוק זה שמה שכתב הטור "וא"א הרא"ש" הזכירו בלשון כבוד ושבח והכוונה שאביו היה ראש לכל בית ישראל, ולכן לא כתב "א"א רבינו אשר...".
הבן איש חי [תורה לשמה רס"ד] נשאל אודות אדם ששם אמו היה "מזל טוב", ועתה ילדה בת, ומנהג העיר הוא שאשה אשר תלד בת כאשר יינסו אהוביה וקרוביה, כל אחד יאמר ליולדת רק שתי מילים "מזל טוב", ואפ' בניה לא יאמרו לה מילה מלבד "מזל טוב". ובמקרה האמור הסתפק הבן אם לאחל "מזל טוב" לאמה לרגל הלידה בשעה שזהו שמה. בתשובת הבן איש חי מביא מתוס' ישנים ביומא פ"ז שמבואר מתירוצו שכל שקורו לשון חשיבות, מותר. וא"כ פסק הבן איש חי כ"ש בבן זה שאומר לאמו מזל טוב בדרך של ברכה ותפילה כמנהג העולם, על כן מותר הדבר אע"פ ששמה מזל טוב...

כמוצא שלל רב

תקציר הפטרה – עמוס ט'

מפטירין "הלא כבני כושיים" [למנהג אשכנז] שהיא שייכת לפר' זו מפני שבזו הפרשה הזהירה התורה "כמעשה ארץ מצרים לא תעשו...". ובימי עמוס עשו ישראל כמעשה כושיים שהם אחיהם של מצרים, ובא הנביא והוכיחם על זה שאם לא ישובו תקיא הארץ אותם. נבואת פורענות על ישראל על עוונותיהם שעבדו ע"ז, ובזה שווים לכושיים שהם אינם שבים אלי, ואין במה שהעליתי אתכם ממצרים מעלה כיון שגם הוצאתי את הפלשתים מכפתור ואף שלא בחרתים לעם. וה' ישמיד את מלכות עשרת השבטים שהיו חוטאים אבל לא ישמיד את המון העם. וה' יגלה את בני"ג בגולה, ובחרב ימותו כל פושעי ישראל. ולאחר שיתמו הפושעים ה' יביא את הגאולה ויקים את סוכת דוד הנופלת, ויירשו ישראל את שארית אדום.

שבת שלום !